

בש"ס סוכה (מ"ח ע"ב) הנהו תרי מיני חד שמי' ששון וחד שמי' שמחה, א"ל ששון לשמחה אנה עדיפנא מינך דכתיב ששון ושמחה ישיגו וגו', א"ל שמחה לששון אנה עדיפנא מינך דכתיב שמחה וששון ליהודים, א"ל ששון לשמחה חד יומא שבקוד ושיווך פרוונקא דכתיב כי בשמחה תצאו, א"ל שמחה לששון חד יומא שבקוד ומלו בך מיא דכתיב ושבתם מים בששון, א"ל האי מינא דשמי' ששון לר' אבהו עתידיתו דתמלו לי מים לעלמא דאתי דכתיב ושבתם מים בששון, א"ל אי הוה כתיב לששון כדקאמרת השתא דכתיב בששון משכי' דההוא גברא משוינן לי גודא ומלינן ב' מיא והמאמר פלאי. והמהרש"א פירש שבדרך היתול אמר מין אחד לחברו כן. ודבריו אינם מובנים, כי תורתנו הקדושה איננה מקום להעתיק בה דברי התולים, ובודאי עניני חכמה ולימוד לאדם נרמזו כאן. ומפי כ"ק אבי אדמו"ר זצלה"ה שמעתי שאמר לפרש דהמין סבר כי התכלית לאדם להיות שש ושמה, והשיב לו ר' אבהו כי זה רק צורך לעבודה ולא התכלית. וזהו שמרמז משכי' דההוא גברא משוינן לי גודא ומלינן ב' מיא, ודכ"ח:

ולפי דרכו יש לפרש כל המשא והמתן מה שבין המינים ובין המין לר"א על דרך זה. דהנה שמחה היא הבאה לאדם בהדרגה וישוב הדעת, וששון הוא הבא פתאום. וכן נראה ממאמר הכתוב (תהלים קי"ט קס"ב) שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב, והנה מציאה היא דבר הבא פתאום לאדם בלתי התכוון אליו מקודם ע"כ נקרא שש, ושש וששון הם מגזירה אחת. והנה ידוע שהפילוסופים פקרו במצוות מעשיות, באמרם שהתכלית היא רק שהנפש תקנה מדות טובות, ובשיטתם זאת הלכו גם המינים האלו, והם ביניהם חלקו רק מה טוב יותר, אם שמחה הבאה בהדרגה וישוב הדעת שנתעצם בנפש [כי הכל מודים שהעצבות היא תכונה רעה בנפש] או ששון הבא פתאום, כי באשר בא פתאום נרגשת הנפש יותר. ומייתי ששון מקרא ששון ושמחה ישיגו, דאקדים קרא ששון לשמחה, והיינו שע"י הששון שנרגשת הנפש פתאום יבוא אח"כ גם לשמחה בישוב הדעת. ושמחה מייתי מקרא שמחה וששון ליהודים, היינו שע"י השמחה בהדרגה וישוב הדעת שנתעצם בנפש, תבוא אח"כ גם לששון שתתרגש הנפש ותתלהב בדבר קל, כידוע מכחות הנפש שכאשר הנפש תתרגל באהבה וכדומה בהתלהבות אז בסיבה קלה תתלהב באהבה כפתיל הנעורת בהריחו אש:

ובענין זה יש מקום לדברי שניהם, שבאמת לכל אחד יש מעלה מה שאין בזולתו, שששון הבא פתאום יש בו רגש יותר מאילו ה' בה בהדרגה, אבל לעומת שבא כן ילך, בין לילה ה' ובין לילה אבד. ושמחה הבאה בהדרגה יש בה מעלה שמתקיימת ביותר, אבל איננה כ"כ ברגש חזק. וע"כ הובאו דבריהם בש"ס. אבל בעיקר הדבר שתפסו במשלים שזה תכלית האדם בא ר' אבהו והכה על קדקדם שלא כן הדבר רק כמו נאד לשאוב בו מים, ואם יהי' לאיש נאד מוכן אבל לא ישאב בו מים רק יעמידנו אצלו ריקים ימות בצמא, כן הוא זה שהנפש תשאיר ריקה ונעורה ותלך לאבדון, ולא יועילו לה השמחה והששון שהיו לה בעודה בזה העולם, וכמו שמסיים שלמה המע"ה ספר קהלת את אלקים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם:

מנא הני מילי (דתוקעין ומריעין בשאיבת המים של נסוך - רש"י שם) אמר רב עינא דאמר קרא ושבתם מים בששון וגו' הנהו תרי מיני חד שמיא ששון וחד שמיא שמחה אמר ליה ששון לשמחה אנה עדיפנא מינך דכתיב ששון ושמחה ישיגו וגו' אמר ליה שמחה לששון אנה עדיפנא מינך דכתיב שמחה וששון ליהודים אמר ליה ששון לשמחה חד יומא שבקוד ושיווך פרוונקא דכתיב כי בשמחה תצאו אמר ליה שמחה לששון חד יומא שבקוד ומלו בך מיא דכתיב ושבתם מים בששון אמר ליה ההוא מינא דשמיא ששון לרבי אבהו עתידיתו דתמלו לי מים לעלמא דאתי דכתיב ושבתם מים בששון אמר ליה אי הוה כתיב לששון כדקאמרת השתא דכתיב בששון משכי' דההוא גברא משוינן ליה גודא ומלינן ביה מיא:

2 רש"י שם

מנא הני מילי - דתוקעין ומריעין בשאיבת המים של נסוך: **דכתיב שמחה וששון** - אקדים קרא לשמחה קמיה ששון: **חד יומא שבקוד** - יפקיעוך מן השמים: **פרוונקא** - רץ לרוץ לפניו: **בשמחה תצאו** - שהוא יראה הדרכים ויעבור מעברות המים:

3 מהרש"א שם

גמ' הנהו ב' מינים חד שמיא ששון כו' א"ל ששון כו'. כן דרך המינים לפרש הכתובים על עצמם לפי סכלותם והבלם כמ"ש בזה בר"פ כ"ה ותשובתן בצדן גם לפי טעותן כמפורש התם גם בכאן שזה אמר שאנא קדים בקרא וזה אמר אדרבה אנא קדים בקרא נמצא ששניהם שקר ולא נתכוין המקרא עליהם וכן באידך שא"ל ששון לשמחה חד יומא שבקוד ושיווך פרוונקא לפי טעותו בדרך היתול על חברו המין כשא"ל חברו בהיפך שבקוד ומלו בך מיא חזרו שניהם מטעותם לפרש המקראות כן:

4 ערוך לנר שם

מפני שהצדוקים לא הודו בניסוך המים דיליף מקרא דושבתם מים בששון מייתי הכא הך מעשה להורות היאך ע"פ טעותם היו להם דברי הכתוב לשחוק ולמען גלות קלונם:

ומה דאמר שמחה לששון אנה עדיפנא ממך אף שגם לששון יש ראי' לקדימה מקרא דששון ושמחה ישיגו י"ל כיון דע"פ דברי התול שלהם רצו לומר כאלו הפסוק עליהם מרמז א"כ מקרא דששון ושמחה ישיגו אין ראי' כ"כ לחשיבות ששון מהקדימה כיון דאיירי ממה שיהיו נרדפים וישראל ישיגו אותם וא"כ אדרבא ששון יהי' הנתפס תחלה אבל בקרא דשמחה וששון ליהודים נראה חשיבות לשמחה כיון דנכתב ליהודים על שם חשיבותן ולכן א"ש דהביא מקרא דששון ושמחה ליהודים המאוחר ולא מקרא דליהודים היתה אורה ושמחה המוקדם ששם אין מקום לפרש על בני אדם כיון דכתיב אורה וכן במה שאמר ששון להראות חשיבותו ע"י ששמחה חד יומא יצטרך להיות מורה דרך השיב לו שמחה שאדרבא הוא יהי' מגורע יותר שיהיה צריך להיות שואב מים דהוא מלאכה הגרוע יותר כנראה מהגבעונים:

השמחה. א"ל שמחה לששון לא בכל עת הששון גדול מהשמחה כי יש מדרגה אשר אנא עדיפנא מנך דכתיב שמחה וששון ליהודים הרי שמחה גדולה, ואכן גדולה היא מהששון שלפניה, כשהוא רק הכנה אליה. וא"כ מר אמר חדא, ומר אמר חדא, ולא פליגי וב' בחינות הן ושניהן היו בשמחת בית השואבה, האחד הששון הבא לעורר השמחה, שתקעו והריעו, ישוררו בכלי שיר בלא מספר, והשני הששון הנובע מהשמחה, כמדרגת רבן גמליאל והזקנים שהיו בבחי' ודוד מכרכר בכל עוז לפני ד'. א"ל ששון לשמחה חד יומא לעתיד לבא שבקוד ממעלתך ושיווך פרוונקא מורה הדרך לצאת מהגלות דכתיב כי בשמחה תצאו ולא נזכר בפסוק שזכה לעת"ל לששון שאחר השמחה, אלא לששון שלפניה, כדכתיב בתריה ההרים והגבעות יפצחו לפניכם רנה וכל עצי השדה ימחאו כף, לעורר השמחה. א"ל שמחה לששון לא כן הוא אלא נזכה לרום המעלות כי חד יומא לעתיד לבא יגיעו גם לששון העליון שאחר השמחה, כי שבקוד מלהיות מעורר השמחה, אלא ומלו בך מיא שע"י הששון העליון ישיגו רוח"ק דכתיב ושאבתם מים בששון.

א"ל ההוא מינא דשמיה ששון לר' אבהו א"כ שגדול כ"כ ששון האברים לעורר שמחת הלב, א"כ גם המינים ששמחו כל ימיהם ועשאום כחגים בששון הגוף, יזכו לעת"ל כשיחזרו בתשובה, למעלה, ועתידיהו דתמלו לי מיא לעלמא ראתי כשמלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים, יזכו גם הם במשהו דכתיב ושאבתם מים בששון והרי הששון היה להם, ולעת"ל יזכו לשמחה של מצוה ולהשגה רוחנית. א"ל כיון שעסקתם רק בשמחה חיצונית ללא שום תוכן פנימי לכן משכיה דההוא גברא עורו החיצון משוין ליה גודא ומלין ביה מיא ותנו לא, כי הרוצה אתה שמשמחה חיצונית גרידא תזכה להשגה פנימית. כנלע"ד להבין דברי חכמים וחידותם, והשי"ת יזכנו במהרה לכי בשמחה תצאו ובשלוש תובלון בב"א

ועדיין מאמר זה מוקשה מאד, צווח ואומר דרשוני וחיו. דלמאי נפק"מ הכניסוהו חז"ל הקדושים בש"ס אשר כל הלומדו מקיים מ"ע דת"ת כאילו לומד סוגי' חמורה, וכי להיתולי המינים אנו זקוקים, ועכ"ח רמזו לנו חז"ל בזה מילי דחכמתא, או מילי חסידותא אשר דרכם בקודש לפעמים להטמינו ברמז ובודאי גם מאמר זה עמוק עמוק הוא, מי ימצאנו.

שואלת הגמ' מנא הני מילי דתוקעין ומריעין בשמחת בית השואבה, ויליף לה מושאבתם מים בששון, שע"י הששון והשמחה שלנו המתעוררת ע"י קול החצוצרות, זוכים לשאיבת רוח"ק, ולקבל אולפן חדת. ובאה הגמ' ללמדנו שחוץ מ"שמחת" בית השואבה, יש גם בחינה של "ששון" הנזכר בפסוק (מדלא כתיב ושאבתם 'מים' בשמחה). וההבדל שביניהם ביאר הגאון בעל חות דעת ז"ל בפירושו מגילת סתרים (למגילת אסתר ח טז) כי שמחה היא בלב, וששון הוא משוש האברים. עיי"ש, וא"ש לפמ"ש (במגילה טז). שמחה זו יו"ט, וששה זו מילה, שהיא השמחה של מצוה באברים. והנה בשמחת האברים יש ב' בחינות. האחת לפני השמחה וההכנה אליה שהיא התנועה החיצונית הגורמת הפנימית (כלשון המסילת ישרים). והשניה שאחרי השמחה. והתוצאה ממנה שבהיות לב האדם מלא שמחה, מתפרץ הששון לאברים, בבחי' ודוד מכרכר בכל עוז לפני ד'.

וזהו שאמר ששון לשמחה אנא עדיפנא מינך דכתיב ששון ושמחה ישיגו, שהוא הששון שאחר השמחה, וגדול ממנה בהיותו כבר תוצאה ממנה. ויליף לה מקרא (ישעיה לה) ופדויי ה' ישובון ובאו לציון ברנה ושמחת עולם על ראשם (השמחה שהיתה להם מעולם תשכון על ראשם, מצודות), ומכיון שכבר הגיעו לשמחה, לכן כתיב בתריה ששון ושמחה ישיגו שהוא הששון שאחר